

DE LANDSCHAPPEN

Succesvol moerasherstel in de Kamperhoek

Honderden Vroege glazenmakers (*Aeshna isosceles*), broedende Baardmannetjes (*Panurus biarmicus*) en een kolonie van ruim 200 Oeverzwaluwen (*Riparia riparia*). Je komt ze tegen in de Kamperhoek; een bijna vergeten natuurgebied in het noordelijkste puntje van Oostelijk Flevoland.

Dit 90 ha grote gebied is het oudste voorbeeld van 'natuurbouw' in Nederland. Na de inpoldering bleef er door zandafgravingen een grote plas achter. Eind jaren '70 werden het gebied voor natuur ingericht en ontwikkelde het leven zich snel.

In 1993 kreeg Het Flevo-landschap de Kamperhoek in beheer. Na een aantal jaren begon de organisatie zich zorgen te maken. Ecoloog Lukas van Lier: 'Door successie zagen we een achteruitgang in de natuurwaarden. Het gebied groeide dicht, waardoor vooral de kritische moerasvogels wegbleven.' Het Flevo-landschap besloot tot grootschalige aanpak. In 2000 kwam na verschillende onderzoeken een integraal maatregelenpakket tot stand.

Met financiële steun van het ministerie van LNV (OBN) werd in 2001 en 2002 de waterhuishouding aangepast. Met pompen, regelbare stuwen en twee retentiebekkens werd het waterpeil flink verhoogd en beter

regelbaar gemaakt. Hiermee werd de verdroging tegengegaan. Verder is de centrale plas uitgebaggerd, is beplanting afgezet en zijn ondiepe plassen gegraven.

De resultaten liegen er niet om: het moeraskarakter van het gebied is flink versterkt, waardoor de variatie in flora en fauna is toegenomen. In vergelijking met de nulmeting in 2001 zijn het Baardmannetje en Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) teruggekeerd als broedvogel en is het aantal Waterrallen (*Rallus aquaticus*) duidelijk gestegen.

Daarnaast zijn er vooral bij de libellen spectaculaire ontwikkelingen. Er zijn inmiddels 28 soorten waargenomen. Opvallend is het voorkomen van Noordse witsnuitlibel (*Leucorrhinia rubicunda*) en Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*). Met name de enorme aantallen Glassnijder (*Brachytron pratense*) en Vroege glazenmaker zijn fascinerend.

En waar veel libellen leven, jagen de roofvogels. Dit voorjaar zijn de Roodpootvalk (*Falco vespertinus*), Smelleken (*Falco columbarius*) en Boomvalk (*Falco subbuteo*) regelmatig in de Kamperhoek gezien.

Van Lier: 'De toekomst ziet er veelbelovend uit. Nog elk jaar zien we een toename in soorten. Vooral de libellen lijken profijt te trekken van de maatregelen. Een geslaagd voorbeeld van moerasherstel!'

Bijen en wespen in Het Zeeuwse Landschap

Deze maand verschijnt bij Het Zeeuwse Landschap een Bijen- en wespen-atlas van de provincie Zeeland. Gedurende een aantal jaren heeft de insectenwerkgroep van Het Zeeuwse Landschap vele duizenden waarnemingen verzameld, zodat Zeeland nu, als het om bijen en wespen gaat, één van de best onderzochte provincies van Nederland is.

De meest bijzondere soort die vermeld wordt is de Schorviltbij (*Epeolus tarsalis* ssp *rozenburgensis*); een endemische koekoeksbij die wereldwijd nooit buiten het Nederlandse Deltagebied gevonden is. De Schorviltbij is de broedparasiet van de Schorzijdebij (*Colletes halophilus*). Dat is een op schorren levende bij van de zuidelijke Noordzeekusten, die gespecialiseerd is op de pollen van Zulte.

Het belangrijkste Zeeuwse bolwerk voor beide gespecialiseerde bijen zijn de schorren langs de Westerschelde, zoals de Hooie Platen en het Verdrongen Land van Saeftinghe. Dat zijn reservaten van Het Zeeuwse Landschap, waar de nestplaatsen met rust gelaten worden. Maar niet alleen deze grote natuurgebieden zijn van belang voor beide wilde bijensoorten. Juist enkele kleine schorretjes als de Kaloot bij Borssele en het Nozenschorretje bij Terneuzen spelen een cruciale rol voor het voortbestaan, zo is gebleken uit een jarenlang voortgezet onderzoek van de werkgroep. Deze gebieden genieten alleen een planologische veiligstelling, maar die is bij herhaling ontoereikend gebleken, doordat nestplaatsen vergraven werden of ten onder gingen door motorcrossers.

Het voorkomen van de Schorzijdebij en de Schorviltbij is voor heel Nederland nauwkeurig in kaart gebracht. De Schorzijdebij komt ook op de Waddeneilanden redelijk veel voor, maar de meest noordelijke vindplaats van de Schorviltbij is de Kwade Hoek op Goeree. De soort is voor het eerst beschreven voor het natuurgebied De Beer, maar die vindplaats is verloren gegaan door de vestiging van industrie in het gebied.

Slapende
Schorviltbij
(*Epeolus tarsalis*
ssp *rozenburgensis*)
(foto: Chiel
Jacobusse)

De Schorzijdebij en de Schorviltbij staan beide onder druk. Als gevolg van dijkverzwaringen zijn zeedijken veelal niet meer geschikt om nestholletjes in te graven. Daarnaast zijn juist de relatief zandige schorren (Armerion-type) waar de soorten het meest voorkomen het meest in areaal gekrompen door industrialisatie en door de Deltawerken (bijv. de Braakman, het Zuid-Sloe en de schorren van Kats).

Voor de Schorviltbij is verdringing door een verwante soort, de Gewone viltbij (*Epeolus variegatus*), een reëel gevaar. De Gewone viltbij is in Noord-Frankrijk en Engeland al langer bekend als broedparasiet van de Schorzijdebij. In Nederland was deze relatie nooit eerder geconstateerd. Waarschijnlijk als gevolg van de klimaatopwarming wordt steeds vaker de Gewone viltbij gesignaleerd op de vliegplaatsen van de Schorviltbij.